

ՄԵԼԿ

Տարեկան դիմը 10 րուբլ, կես տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպեկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմյանց խմբագրական մէջ:
Ստորագրողները պետք է նշեն անունը:
Թիֆլիս. Պոչտային «Մուսկ»

Խմբագրությունը բաց է առտու օրերին 10—2 ժամ:
(Բացի կիրակի և տոն օրերից):
Հայտարարութիւն քննարկում է ամեն լիզուով:
Հայտարարութիւնների համար գնարում են:
Խմբագրությունը բաց է 2 կոպեկով:

ԲՈՎԱՆԳԱՎՈՐՈՒՄ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ կրկնակի:
Նամակ խմբագրիչի. Նամակ խմբագրիչի. Ներքին
լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գերմանիա:
Անգլիա. Բուլղարիա. Ֆրանսիա. Թուրքիա. Ար-
տաքին լուրեր. — ԽԱՌՆ ԷՈՐԵՐԵՐ. — ՀԵՌԱԳԻՐ-
ՆԵՐ. — ՅԱՅԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՎԱՆԻՑ

Յունիսի 1-ին

Հասարակական կյանքն անհրաժեշտ է ամենայն
տղամարդի և կնիքների համար. Որտեղ կայ
հասարակական կեանք, այնտեղ մարդը առաջ է
գնում մտաւորապէս. Որտեղ կայ մի որոշ աստի-
ճանի զարգացում, այնտեղ պէտք է լինի հասա-
րակական կեանք. իսկ որտեղ նոր է սկսվում
մտաւոր կեանքը, այնտեղ անհրաժեշտ է դառ-
նում հասարակական կեանքի լինելովինը:
Երբ տղամարդը կամ կնիքը առաջ է մտա-
ւոր կեանք վարել, նրա համար պահանջ է
դառնում մի որ և ինչ պատճառով տեսնվել
իրեն նմանների հետ, խօսել և դատել, առանց
որոնց նրա ուղեղը անշարժ կը մնար և առաջա-
դիմութիւն անկարելի կը լինէր:

Աստիճան կեանքը և սովորութիւնները ընտե-
լացրել են հային, մասնաւորապէս հայ կնոջը, հեռու
մնալ հասարակական կեանքից, փակվել համա-
րեա ամբողջ տարի իր տան մէջ և պարագայի
միայն տեսական գործերով, որոնք համար մտա-
ւոր զարգացում հարկաւոր է այնքան, ինչքան
պէտք է ունենայ մի բանուոր կամ աղախին:

Հին ժամանակ, տարաբաղդաբար, մասամբ և
այժմ, կրկնում խելքը և պարկեշտ կնիք նա
էր, որ ամբողջ տարի իր տան էր նստում, իր
զրացու հետ խօսում էր պատի վրայով, բայց թէ
նա ինչի վրա էր խօսում (զրպարտութիւն թէ
սիրոյ համարյոքներ) այդ անշարժ էր և կանանցից
բարոյականութեան պահանջողները հարկաւոր
չէին համարում այդպէս չնչին բանը քննութեան
ենթարկել, որովհետեւ կնիք միշտ տան էր: Ան-
ցաւ երկար ժամանակ և երկանցի կնիքը զգաց-
որ նրան հարկաւոր է հասարակական կեանք,
որ երբեմն նրան հարկաւոր է տեսնվել իր ըն-
կերեցիներին հետ, որ նա չէ կարող բաւականա-
նալ միայն իր նեղ գերատեսնական կեանքով:
Երկանցի կնիքը սկսեց որոնել միջոց կամ առիթ
իր ծանոթ կանանց հետ տեսնվելու համար:
Նա գիտէր, որ երկանցի կանայք չեն կարող
սարգել զրպանական կամ երաժշտական երկու-
նք, իսկ հրաւիրել միմեանց շատ դժուար է,
որովհետեւ հրաւիրքը պահանջում է մեծ ծախս,
մեծ զլխացանք և խոստանում է անհամ երե-
կոյ, որտեղ պաշտօնական պարից, ուտել և խը-
մելուց ուրիշ գործ չէ կարելի կատարել: Երկան-
ցի կնիքը սկսեց մտածել ժողովելու մի ձև
գտնել, որ ընտանեկան կերպարանք ունենայ-
նրան մատուցի եղաւ լոտոի անունով ժողովել:

Եւ այդ ժամանակից սկսած, լոտոի խաղն սկսեց
ընդարձակվել և ստացաւ մի առանձին կերպա-
րանք: Զան տիկներ չէ տեսնում մի առանձին
պատրաստութիւն, հրաւիրվածները գալիս են
ամենօրեայ շրջերով, ստանում են միայն թէյ և
միջոց, լոտոն շարունակվում է 3—4 ժամ, բայց
այնպէս, որ լոտոի օրը տիկնայք երկուշաբթի 9
կամ 10 ժամին իրենց տանն են լինում: Լոտոի
երկուշաբթի պատահում են երբեմն շաբաթը չորս
անգամ, երբեմն ամբողջ մի անգամ, իսկ երբեմն
ամբողջ շաբաթական լոտո չէ սարգելում: Լոտոն
աւելի ձևի համար է գուրու գալիս, քան թէ
խաղի համար, որովհետեւ շատերը չեն խաղում
և զրոյց են անում, ինչպէս լոտոի ժամանակ,
նամակապէս և յետոյ, դրանց հետ պատահում են
և տղամարդիք: Կանանց լոտո խաղալը, որ է մի-

ձգտում, մի ցանկութիւն ժողովել կարճ ժամա-
նակով և տեսնվել միմեանց հետ, կարող է
կուսակցութիւն մի քանի երիտասարդների, ո-
րոնք չեն կարող երևակայել, որ կնիք իր էրկի
հետ հաւասար իրաւունքներ ունէ, որ կնիք երե-
խայ պահելուց, երկուշաբթի երկուշաբթի, սուր
լեւուց յետոյ, ցանկանում է երբեմն զուարճա-
նալ: Երկանցի իր ամբողջ ձգտումներին հա-
մաձայն, կը ցանկանար, եթէ կարելի լինէր,
չղթաներով կապել կնոջը տեսնակութեան, իսկ ինքը
իրեն իրաւունք է համարում անել ինչ որ կը
ցանկանայ: Այդպէս երկանցիների մի խումբ,
իր մտքում, որպէս բարոյականութեան սկզբ-
բունքներից զրգված զայնանալով օտարների
կանանց վրա, լոտոի պատճառով, գործ են դը-
նում երկուշաբթի, ընտանեկան կերպով ժողովել
լոտոի անունով: Այդ տղամարդիքը ասում են,
որ անբարոյականութիւն է կանանց կողմանէ
ժողովել լոտո խաղալու, որովհետեւ նրանց
էրկիները զաղում են, իսկ կանայք տանու են
տալի (1—2 միլի.), որ նրանք իրենց երկանցիները
և տուր թողած գնում են օտարի տուն ժամա-
նակ անցկացնելու, որ աւելի լաւ կը լինէր
տարվելու փողերը տիկնայք նուիրելին ազգային
գործերի, իսկ մի և նոյն խորհուրդը տղամար-
դիք իրենց չեն տալիս. բայց երբ տիկնայք չը
մասնակցեցին նուիրատուութիւնների, երբ մաս-
նակց չեղան ուսումնասիրների գործերում,
օրինակ տիկնայք վաւառաւ Մէլիք-Աղաւա-
կանը յանձնել է իր քարվանսարէն երկանցի
ուսումնասիրների օգտին մի տարով, որ տուած
է վարձի 700 մանկթով, միթէ զա նուիրատու-
թիւն չէ, զա մեծ նուիրատուութիւն է որ ամեն
մարդի ձեռքից չի գալ, նաեւ շատ հարուստ
ներ չեն անի: Օտար ազգերի կանայք որ
ունեն մեր երկանցի կամ հայաստանցի կանանց
ղեւ տարրական զարգացում, նրանք ոչ մի ազ-
գային հարցում և գործում չեն մասնակցում,
այն ինչ մեր հայ կանանց սիրտը միշտ թփթփում
է ազգային գործերի համար, թէպէտ և նրանք
գիտութեան կողմանէ ղեւ անգոր են. այդ է
մեր կանանց յատկանիշը, որ կարող է գտնվել
միայն հայաստանցի հայ կնոջ մէջ և աւել ոչ մի
տեղ: Հայ կնոջ այդ ձգտումը չնորոգ մենք
պէտք է յաղթենք և հասնենք մեր նպատակին
և դուք մեղաւորում և անպատու էք հայ
կնոջը:

Այդ երիտասարդները, բարոյականութեան և
գերատեսնական կեանքի պաշտպանները, ան-
ընդունակ լինելով ազգել կանանց հասարակու-
թեան վրա բարոյական կամ մտաւորապէս, գոր-
ծադրում են տիկնանց դէմ ամենալեզուտու
կնիքտոյական միջոցներ: Այդ մարդիք թաքուն
կայքում են անվայել խօսքերով գրված թղթեր
այն տան դռան վրա, որտեղ ժողոված են եղել
կանայք, կամ ուղարկում են նամակներ լի ան-
բարոյական խօսքերով սպառնալով մի որ և ինչ
կերպիւ խայտառակել կանանց, սուր դառնալու
ժամանակ, եթէ նրանք համարձակվեն կրկին
ժողովել լոտոի անունով: Այդ պ. պ. հակա-
լոտոականները, կամ իրենց լեզուով ասած, բա-
րոյականները, մտածում են, որ իրենց անկա-
կած բարեկրթ համարելով, իրաւունք չունեն
օտարների կանանց պատի սրբաւայրին մօտե-
նալ, որ ինքն ըստ ինքեան բաշխուղուկութիւն
է, իթէ նրանց կարծիքով իրենց ձգտումները
ազնիւ և իրաւացի են, պէտք է յայտնեն իրենց
ով լինելու և ոչ թէ սպառնալ տիկնանց յար-
ձակվել նրանց վրա գիշերը վերադառնալու:
Այդ կերպ սպառնալով բաշխուղուկութիւնից
նաեւ ստոր է, որովհետեւ նրանք սպառնում են,
յարձակվել 1) կանանց վրա, 2) այն էլ գիշերը
3) ծածուկ կերպիւ այդպիսի վարքը ճիշտ ապա-
ցոյց է այդ երիտասարդների մտաւոր թուլու-
թեան և անզօրութեան, հոգեկան ստրկութեան
և վախկոտութեան:

Պ. պ. հակալոտոականներ, եթէ կանայք լսեն

ձեզ և այլ ևս լոտոի անունով չը ժողովին, ինչ
զուարճութիւն, ինչ մտաւոր պարագանք կա-
րող էք առաջարկել նրանց, ընդունակ էք ար-
դեօք զրաղեցնել կանանց խելքը և միտքը, որ
պահանջում է մեր ժամանակը: Ոչ, երբ կա-
մեցիք զրաղեցնել կամ երաժշտական երկու-
նք, երբ կարգադրեք (կարծիք զրգվելով) հա-
պարակաւ դատաստանութիւններ, երբ կազմեցիք
հասարակութիւն կանանց հետ միմյանք: Իթէ
զուք ընդունակ չէք այդ ազնիւ և օգտաւէտ
զրաղմունքը առաջարկել կանանց և ամբողջ հա-
սարակութեանը, զուք ամենայն կողմանէ զրկ-
վում էք իրաւունքից առաջնորդել կանանց հա-
սարակութեանը, մասնաւորապէս սպառնալով և
անվայել խօսքերով տիկնայք իրաւունքից, որ
երբէք թող չէ տրուած: Պ. պ. հակալոտոական-
ներ, ինչ էք պահանջում կանանցից, իսկ զուք
ինչ գործերով էք պարագայած, այսպէս հարց տուե-
ք ձեզ ինքներդ, թէ մտադիր էք այնու ամենայ-
նիւ. վարվել կանանց հետ բաշխուղուկական
օրէնքներին ճիշտ համաձայն: Ոչ, երբեք էք և-
ղել ձեզ գերատեսն չըջանում, որ ձեզ կնիք
ձեզ հետ նստած չը լինել, թէն նա պարտաւոր
չէ: Կուք իւրաքանչիւր երկուշաբթի լոտովարն էք չա-
փում, և երկուշաբթի միայն ժամանակը մինչև
կէս գիշերն անց, կլուրում կամ մի ուրիշ տեղ
թողել էք խաղում և մեծ մասամբ զրկում էք
ձեզ ընտանիքը ամենահարկաւոր բաներից, ո-
րովհետեւ տանու էք տալիս հարկերներ, խա-
ղարում էք ձեզ առողջութիւնը, որ հարկաւոր է
ձեզ զաւակներին: Ձեր այդպիսի վարքը կար-
ծում էք ընդդէմ չէ բարոյականութեան օրէնք-
ներին, բայց ամեն մարդ գիտէ, որ իւրաքանչիւր
երկուշաբթի միտքում էք բարոյականութեան դէմ
և դուք համարձակվում էք տալ հայ կնոջը բա-
րոյական դասեր, այն էլ ամենալեզուտու ձեռով
ճարտք մի քանի անգամ հարցում էք բաղի-
րում, չինարի ծառի տակ, ջանքերի տակ, այն-
տեղ գործում էք հազար և մի կեղտոտութիւն-
ներ, հարբած և թուլացած վերադառնում էք
կնոջ գիրկը և դուք համարձակվում էք տալ հայ
կնոջը բարոյականութեան դասեր: Կուք կար-
գված էք, բայց մեթը գետին տուած, ոչ մի
կնոջ ազատ ճանապարհ չէք տալիս և դուք հա-
մարձակվում էք տալ հայ կնոջը բարոյակա-
նութեան դասեր: Կուք ստրկ ձեզնից գո-
րելի առաջ, իսկ առիւծ թողլի առաջ և դուք
համարձակվում էք տալ հայ կնոջը բարոյակա-
նութեան դասեր: Կուք շտեմարան անբարոյա-
նութեան, դուք համարձակվում էք տալ հայ
կնոջը կեղծ բարոյականութեան դասեր, որ
նրան ստրկացնէ և դարձնէ հարեմական կին
ընդունակ միայն որդեծնութեան և աղախ-
նութեան: Կուք արտաքուստ եւրօպացի, իսկ
հոգով և խելքով կեղտոտ ասիացի, դուք հա-
մարձակվում էք առաջնորդել հայ կնոջը, որ
մինչև այսօր միայնալ պահպանելով հայ տան
պատիւը, այժմ ձգտում է իր ոյծերին համապա-
տասխան ճանապարհով զարգացնել հասարակա-
կան կեանք, դուք կամենում էք նրան բարոյա-
կանութիւն սովորեցնել: Հայ կնոյ, որ հայկա-
կան բարոյականութեան զլխաւոր և միայնակ
սրահն է, իսկ դուք կանքում և իսկապէս բաղա-
րում մինչևի ոսկորները փաշած, դուք յանդգ-
նում էք տալ հայ կնոջը բարոյականութեան
դասեր: Կինը որին բնութիւնը տուել է մի ա-
ռանձին խելք և բնազդուն (ինտուիքտ), նշա-
նակել է նրան հսկել, թող չը տալ չեղվել ու-
ղի ճանապարհից, նաեւ հարկաւոր ամբողջ
մարդկութիւնը հետեւել բարոյականութեան օ-
րէնքներին, կնիք, որ է միայնակ ներկայացու-
ցուցիչ բարոյականութեան, որ և է ծածուկ ղե-
կավար ամբողջ աշխարհի, դուք վարելով ի ինչ
անտի աշխարհակ կեանք համաձայն ձեզ աղա-
մարդի կոպիտ բնութեանը, դուք կամենում էք
որ կնիք տեսնելով ձեզ վարք և բարքը, փա-
ռաքանէ ձեզ ինչպէս բարոյականութեան վար-

դասերներին: Ձեր կնիքն է, որ մինչև այսօր
պահպանել է ձեզ և իր տան պատիւը, իսկ դուք
պարոյական մտածութեանցից զրգված կաս-
կածում էք նրան: Կնիքը մտաւոր յաղթել է և ա-
մենայն դէպքում կը յաղթէ ձեզ իր բնական
սուր խելքով: Որտեղ խելքն է գործում, այն-
տեղ կոպիտ ոչ մի անգոր է:

Թողէք, միք փորձի ճշնել հայ կնոջը, թող
տուէք նրան գործել, ինչպէս ինքը ցանկանում
է և հարկաւոր է համարում, նա իր ճանապար-
հից չեղվողը չէ, նրան յատուկ է պատիւ և
բարոյականութեան սկզբունքը, միայն աշխատե-
ցէք չը դառնալ նրա համար վատ օրինակ և նա
կը տանէ ձեզ կանքում ազնիւ ճանապարհով,
իսկ աշխատել ընդդիմանալ, կոպիտ ձեռքով,
մեր այժման պահանջմունքների հոտանքին, կա-
տարեալ ցնորք կը լինի, որովհետեւ հասարա-
կութիւնը պէտք է գնայ այն ճանապարհով, որ
նրա համար ի վերուստ նշանակված է:

Բժ. Լևոն Տիգրանեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 8 յունիսի

«Մշակի» 99 համարում տպված իմ հեղինա-
կութեամբ մի յօդուած «Էջմիածինը և իր ստո-
րագրեալները» վերնագրով, ուր ի միջի այլոց
յիշված էր տէր-կոստանդին քահանայի աքսու-
րելը Մամբէի հրամանով, և այն աքսորանքը
որովհետեւ Մամբէի կամայականութեամբ էր,
առանց Սինոդի և մինչև անգամ առանց տեղ-
ւոյս կոնսիստորիայի գիտութեան, Մամբէն եր-
կուշ է կրում որ գուցէ Էջմիածնից բացառու-
թիւն պահանջեն, ուր ոչտք է երեսայ իր կեղ-
տոտ կամայականութիւնը, և այդ պատճառով
այժմ սկսել է թշնամանալ նոյն կոստանդին քա-
հանայի հետ, կասկածելով որ նա է յայտնել
խմբագրութեանը կամ ինձ գործի էութիւնը:
Ուստի այժմ նոյն քահանայի խնդրանքը դիմում
եմ ձեզ, և խնդրում եմ, որ «Մշակի» համարնե-
րից մէկում յայտնէք, որ քահանան չէ լուր հա-
ղորդողը, այլ թէ գործ ունի Մամբէն, թող ու-
նենայ իմ դէմ, Կոստանդին դէմ:

Է. Բ. Բ. Բ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Ս. Պետերբուրգ, 29 մայիսի

Վաղուց էր արդէն ժողոված ստորագրու-
թեամբ այս հետեւեալ չնչին զուամբը յօդուած
Հայաստանի սովելոց, բայց միայն թատրոնական
խմբի հայրենի ուշանալու պատճառով, մենք
չը կարողացանք իր ժամանակին հասուցանելու
ուր հարկն էր ձեռ պատուական լրագրի միջ-
նորդութեամբ: Այժմ, որովհետեւ յիշեալ հայր-
ենիք թատրոնական կատարելիքների կատարեալ
անընդունակութեան շնորհիւ տակաւին պատ-
րաստ չեն, մենք իրաւունք չունենք երկար պա-
հելու մեզ մօտ ստորագրութեամբ ժողոված 46
ր. 30 կ., այլ ըստ ցանկութեան նուիրատուաց
ուղարկում ենք ձեզ, յարգոյ խմբագրի, խնդ-
րելով մի և նոյն ժամանակ, որ դուք բարեհա-
ճէք հասուցանելու այս լուսնայն Հայաստանի
սովելոց մասնաժողովին, իսկ նուիրատու պա-
րոններին ցուցակը տպել «Մշակի» էջերում:

Ուսանողներ և ք. խաչատրեանց 50 կ., Էն-
ֆիլանանց 2 ր., Միլիդիանց 3 ր., Փրիդ-
նեանց 50 կ., Աւաղեանց 30 կ., Մելիք-Ա-
ղաւանց 1 ր., Մ. Ստեփանի 10 ր., Թա-
ռուսեանց 50 կ., Քաւաթարեանց 1 ր.,
Զարգարեանց 1 ր., Գրիգոր Տիգրանեանց
1 ր., Տէր-Միքայէլեանց 50 կ., Իշխան
Երկայնաբաղուկ-Արզուման 30 կ., Մու-
րիսեանց 30 կ., Վերմիլեանց 20 կ., Բէկզա-
ղեանց 20 կ., Ալիբէկեանց 40 կ., Զամոյեանց
10 կ., Եւրամիլեանց 50 կ., Բէկզարեանց 1 ր.,

